

KONSTANTIN
PRESLAVSKY
UNIVERSITY
SHUMEN

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
“ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ”

ФАКУЛТЕТ ПО ХУМАНИТАРНИ НАУКИ
СПЕЦИАЛНОСТ ТЕОЛОГИЯ

Утвърждавам:
Декан:.....

КОМПЛЕКТ НА СТУДЕНТА

ДИСЦИПЛИНА:
ЦЪРКОВНО ПРАВО

ШУМЕН
2012

К О Н С П Е К Т

за изпит по Църковно право

за специалност “Теология”
редовно обучение

Част I Въведение

1. Общо понятие за църковното право. Основни елементи на понятието “Църковно право”.
 - 1.1. Правото (основни понятия). Съотношение между право, морал и религия
 - 1.2. Църквата като обект на правото
 - 1.3. Църковно право. Съвместимост на Църквата с правото. Различие между църковно-правни, държавно-правни, нравствени и религиозни норми. Църковно и каноническо право.
 - 1.4. Положението на църковното право в общата система на правото.
2. Църковното право като наука. Понятие и задачи. Методи. Отношение към другите (богословски и небогословски) науки. Система
3. Развитие на църковно-правната наука.
 - 3.1. Исторически преглед - на Запад.
 - 3.2. Исторически преглед - на Изток.
 - 3.3. Литература

Част II Източници на църковното право

4. Преки и общи източници на църковното право
 - 4.1. Материални източници на църковното право
 - а) Свещено Писание и Свещено Предание
 - б) Обичайното право. Разлика между църковното предание и обичая
 - в) Църковно законодателство – каноните.
 - г) Държавно законодателство – по начало и исторически преглед; начало на конкордат
5. Допълнителни материални източници
 - 5.1. Древнохристиянски и псевдоапостолски наредби и правила
 - 5.2. Покаяни правила.
6. Спомагателни материални източници
 - 6.1. Мнения (тълкувания) на известни канонисти; по-древни (Аристин, Зонара, Валсамон, Властар и др.) и по-нови като например: еп. Никодим Милаш, Хефеле и др.
7. Формални източници на Църковното право
 - 7.1. Сборници на Църковното право – древни и по-нови (чисто канонически, чисто граждански и църковно-граждански, т.е. номоканони; Закон за съдене на хората, славянската Кормчая книга, Пидалионът, Румънската Индрептарея леджи, Атинската синтагма и др.)
8. Поместни източници на Църковното право

Част III Устройство на Църквата

9. Състав на Църквата. Природа и свойства на Църквата
 - 9.1. Богочовешкото тяло на Църквата – Христоцентричност на Църквата: Христос – нейн Основател и Глава.

- 9.2. Основни свойства на Църквата: една, света, съборна и апостолска.
- 9.3. Начин на встъпване в Църквата
- 10. Личният състав на Църквата
 - 10.1. Вярващи (миряни). Техните права и задължения в разните страни от живота на Църквата
 - 10.2. Клир. Встъпване в клира – условия, начин и ред за това. Трите степени на клира. Права и задължения на клириците. Загуба на духовен сан.
 - 10.3. Монашество. Общо понятие за монашеството. Встъпване в монашески чин – ред и условия за това. Монашески обити. Загуба на монашеско състояние и последици от това. Манастири и тяхното устройство.
- 11. Органи на църковната власт и териториално-административно деление на Църквата
 - 11.1. Общо понятие за църковната власт.
 - 11.2. Форми и носители на църковна власт в успоредица с териториално-административното деление на Църквата:
 - а) епархиални епископи – начин на поставяне, права и задължения
 - б) помощни на епархийския епископ лица и учреждения – презвитериуми или епархийски съвети; архиерейски наместници; енорийски свещеници; църковни настоятелства.
 - в) митрополити и патриарси
 - г) събори – поместни и вселенски; постоянни синоди.
 - 11.3. Териториално-административно деление на Църквата: Вселенска църква, Поместни църкви, митрополии, епископии, архиерейски наместничества, енории
- 12. Взаимните отношения на поместните (автокефалните) църкви.
- 13. Отношение към инославните църкви и иновърни общества. Основни начала
- 14. Единството и кафоличността на Църквата Христова – вътрешно и външно. Ереси, разколи, схизми, секти.
- 15. Отношение към Римокатолическата, Старокатолическата, Англиканската и Лютеранските и реформистките църкви.
- 16. Отношение към иновърците
- 17. Отношения между Църквата и Държавата
 - 17.1. Отношения до Христа
 - 17.2. Отношения между Църквата и държавата след Христа
 - 17.3. Отношения между Църквата и държавата след Христа според Св. Писание на НЗ и древно-християнската практика. Общи начала. Свобода на съвестта и вероизповеданието.
- 18. Византийската система.
- 19. Отношения в западно-християнския свят; в Римокатолически църкви и реформацията
- 20. Раздяла между Църква и Държава
- 21. Системи на отношения между Държава и Църква: теократическа, йерократическа, териториална, държавно-тоталитарна, координационна, раздяла между Църква и Държава; обща оценка.

Част IV Управление на Църквата

- 22. Общи уводни начала. Законосъобразност, целесъобразност.
 - 22.1. Видове на църковно-управителната власт.
- 23. Законодателство. Общи понятия.
- 24. Органи на църковно-законодателната власт: вселенски и поместни събори и синоди. Кръг на тяхната дейност.
- 25. Управление: в тесен смисъл на думата

- 25.1. Управление на учителната власт: упражняване, опазване и разпространяване на църковните учения. Вътрешна и външна църковна мисия.
- 25.2. Управление на култа.
26. Администриране на тайнствата с изключение на тайнство Брак.
27. Тайнство Брак: понятие, условия за сключване на брак, смесен брак, брачни права и задължения; причини за развод и унищожаване на християнския брак; последици.
28. Управление на църковното служителство
 - 28.1. Общо понятие за църковни служби и техни видове.
 - 28.2. Основаване, изменение, закриване на църковни служби. Тяхното заемане.
29. Църковен надзор. Органи и средства на църковен надзор.
30. Управление на църковното имущество
 - 30.1. Имотна правоспособност на Църквата.
 - 30.2. Субекти и обекти на църковен имот
 - 30.3. Употреба на църковен имот.
31. Църковно правосъдие.
 - 31.1. Основание и значение на църковното правосъдие
 - 31.2. Носители на църковно-съдебната власт и организация на църковния съд
 - 31.3. Обем на църковното правосъдие.
32. Църковно-съдебен процес.

IV. Литература:

- Бердников, И.** Краткий курс церковного права Православной церкви. Казан, 1903.
- Бобчев, Ст.** Каноническо право. кн. I, кн. II, С, 1919.
- Въргов, Хр.** Конституцията на Българската православна църква (История и развой на Екзархийския устав, 1871-1921). С., 1920.
- Милаш, Н., еп.** Църковно право. С., 1904.
- Николчев, Д.** За историята на Римското право и неговата връзка с Каноническото право. – Годишник на Пловдивския Университет, ЮФ, Научни трудове, т. 1, кн. 7, 2000.
- Николчев, Д.** Каноническото право в светлината на византийската юридическа традиция. – Международна научна конференция “Византийското културно наследство на Балканите”, сборник доклади, (Пловдив, 6-8 септ. 2001), Пловдив, б. г.
- Николчев, Д.** Брак, развод и последващ брак в Православната църква (канонично изследване). С, 2006.
- Николчев, Д.** Учението на св. ап. Павел за християнския брак и увещанията му относно развода. – Богословска мисъл, кн. 1-4, 2006.
- Николчев, Д.** Св. Методиевият номоканон като старобългарски юридически паметник., Духовна култура, кн. 11, 2000.
- Николчев, Д.** Заветът на Св. Йоан Рилски като формално-правен старобългарски църковен паметник., Богословска мисъл, кн. 3-4, 1999.
- Нушев, К.** (състав.), Развитие на практическото и нравственото богословие в България традиции, проблеми, перспективи, С. 2012.
- Петрова, Г.,** Църква и църковно право в средновековна България, С., 2008.
- Поптодоров, Р.,** Съборното начало в живота, устройството и управлението на Църквата през първите три века. С., 1996.
- Поптодоров, Р.,** Мястото и ролята на миряните в устройството и управлението на Църквата през първите три века. В. Търново, 1995.
- Спекторский, Е.** Християнството и правовата култура. - Духовна култура /ДК/, кн. 28-29, 1926.
- Стоянова, И.** Управлението на църковното имущество и употребата на църковния имот според каноните, В: -Епископ-Константинови четения, т. 16. Шумен, 2011, с. 225-232.
- Танчев, Хр.** Екзархийски устав. Т. 1-2. С., 1932-1933.
- Цанков, Ст.** Правото и Църквата. - ГСУ - БФ, т. VI, 1923/1924.
- Цанков, Ст.** Държава и Църква. - ГСУ - БФ, т. VIII, 1930/31.

Цанков, Ст. Четири глави върху проблемата за отношението между Църква и държава. - ГСУ - БФ, т. XXII, 1944/45.

Цанков, Ст. Право и справедливост. - ДК, кн. VIII, 1948.

Цанков, Ст. Църковната дисциплина и по-специално с оглед към християнския брак. - ГДА, т. I, 1951/52.

Цанков, Ст., Междуцърковното положение на Българската православна църква след Освобождението на България. - ГСУ БФ. Т. X, 1933.

Цанков, Ст., Българската православна църква от Освобождението до настояще време. - ГСУ БФ. Т. XVI, 1939.

Цыпин, В., прот. Церковное право. М., 1994.

“Правилата на св. Православна църква с тълкуванията им”, под редакцията и певода на прот.Ст. Цанков, П. Цанев и прот.Ив. Стефанов, т.I, С., 1912; т.II, С., 1913.

“Правилата на светата Православна църква”, събрал и превел прот. Ив. Стефанов, С., 1936.

www.pravoslavie.bg

www.dveri.bg

V. Форми на самостоятелна работа

1. Написване на курсова работа по предварително зададена тема.

VI. Семестриален контрол

1. Присъствие на лекционен курс и семинарни занятия.
2. Решаване на тест в края на всеки семестър (степен на усвояване на предадения материал)

VII. Условия за допускане до изпитна процедура (вид, присъствие, форми на контрол в процеса на изучаване на учебната дисциплина)

1. Да са посещавали лекции/упражнения (минимум 50% от часовете)
2. Да са представили в срок курсова работа.
3. Да са решили успешно два теста.

VIII. Изпитна процедура. Схема/елементи, процедура на изпита, критерии за оценяване знанията и уменията на студентите, присъждане на кредити

Изпитна процедура: Основен елемент на изпитната процедура по дисциплината Църковно право е разработка на два въпроса от конспекта определени чрез теглене на изпитен билет или тест. Всички пишат по изтеглените теми.

На успешно издържалите изпита се присъждат 8 кредита

IX. Критерии за оценяване знанията, уменията и компетентностите на студентите, на оформяне на изпитната оценка, на присъждане на кредити.

Изпитни критерии:

Отличен 6 получават студенти, които демонстрират отлично ориентиране в идеите на отделните изследователски направления и тенденции и показват умения за самостоятелен анализ.

Много добър 5 получават студенти, които представят материала на високо ниво, но не познават детайлно библиографията по въпроса.

Добър 4 получават студенти, които се ориентират добре в материала от лекционния курс, без да могат да го анализират.

Среден 3 получават студенти, които познават отчасти материала по дисциплината, но не се справят със специфичната терминология.

Слаб 2 получават студенти, които не владеят основната информация от лекционния курс и не присъстват редовно на учебните занятия.

Кредитите се присъждат по следните правила – 2 кредита за участие в семинарни занятия и за посещение на лекции, 2 кредита за качеството на курсовата работа, 4 кредита за оценката от писмения изпит.

Х. Принципи на формиране на оценката

Оценяване: Важно е нивото на познаване на изследванията по проблема и тяхното аналитично осмисляне.

След проверка на писмените работи се поставя крайната оценка, която се формира от участието на студента в семинарните занятия, оценката от самостоятелната работа и оценката от писмената работа в съотношение 10% : 20% : 70%.

Оформянето на крайната оценка по описания начин не важи в случай, че студентът е получил оценка Слаб (2) на изпита.

Комплектът е подготвен от гл. ас. И. Стоянова.